

Matkakertomus:

YK:n kestävän kehityksen kokous World Summit on Sustainable Development (WSSD)

Johannesburgissa 26.8.-4.9.2002

Tausta

YK:n järjestämää kestävän kehityksen kokousta Johannesburgissa nimettiin myös RIO + 10 kokoukseksi. Rio de Janeirossa pidetystä YK:n kestävän kehityksen kokouksesta on kulunut 10 vuotta, Rirossa hyväksyttiin maailmanlaajuinen kestävän kehityksen toimintaohjelma eli Agenda 21. Sen etenemistä on seurannut YK:n talous- ja sosiaalikomission alaisuudessa kestävän kehityksen toimikunta CSD, joka järjesti Johannesburgin valmistelukokoukset 2001-2002.

Edellinen seurantakokous Agenda 21 toimeenpanosta, ns Rio + 5 kokous, joutui toteamaan, että Rion kokouksen sitoumuksia ei oltu täytetty. Kehitysmaat vaativat edelleen jäsenvaltioiden kehitysyhteistyömäärärahaa sitoumusten mukaiseksi eli 0.7 % BKT. EU:n tavoite oli tuolloin käynnistää neuvottelut kansainvälisestä metsäsopimuksesta ja saada aikaan sitoumuksia energian, makean veden ja ekotehokkuuden alalta, mutta ne jäivät odottamaan Johannesburgin huippukokousta.

Johannesburgin kokouksessa keskityttiin köyhyys- ja kehityksyyksymyksiin. Oikeastaan kaikki kestävän kehityksen globaalit "mittarit", väestön kasvu, köyhyyden lisääntyminen, vedenkulutuksen kasvu, tropiikin metsien hupeneminen, ilmansaastepäästöjen kasvu, energiankulutus jne näyttävät punaista, kuten juuri ennen kokousta julkistettu YK:n raportti maailman ongelmista kertoi. Johannesburgissa oli tarkoitus päästä sopuun yhteisestä julistuksesta ja toimintaohjelmasta ja otettaisiin käyttöön uusi, vapaaehtoinen toimintamuoto, ns. kumppanuussopimukset esimerkiksi yritysten, järjestöjen ja hallinnon kesken. Johannesburgiin kokoontuivat YK:n jäsen valtioiden viralliset valtuuskunnat, Suomella oli yksi laajapohjaisimmista valtuuskunnista, ministereitä mukana kolme ja presidentti sekä laaja joukko virkamiehiä, asiantuntijajäseniä, yritysten ja median edustajia. Kaikkiaan Johannesburgiin odotettiin 70 000 valtuuskuntien, kansalaisjärjestöjen ja tiedemaailman edustajaa.

Itse en ollut Suomen virallisen valtuuskunnan jäsen vaan hakeuduin mukaan Suomen Akatemian rahoituksella, osana ympäristöpolitiikan jatko-opintojani. Tarkoitukseni oli osallistua varsinaisen YK:N kokouksen yhteydessä järjestettyihin kahteen suureen rinnakkaista-pahtumaan: paikallishallinnon seminaariin sekä tiedefoorumiin. Laadin etukäteen seminaarien ohjelmista itseäni kiinnostavan päivääkatalogin, sukkuloiden molempien seminaarien ja kansalaisjärjestötapahtumien välillä. Varsinaista YK:n kokousta seurasin lähinnä kokouspaikan kansalaisjärjestöille osoitetussa mediakeskuksessa.

Matka osoittautui antoisaksi, vaikka lähtöhetkillä vaivasivat ajatukset matkan eettisestä oikeutuksesta: lähteä nyt lentämällä koukusturistiksi Etelä-Afrikkaan saakka

WSSD:n teemat

Johannesburgissa oli siis tarkoitus seurata edelleen Agenda 21 toimeenpanoa paikallisesti, kansallisesti, alueellisesti ja kansainvälisesti. Mikä esti tai hidasti toimeenpanoa, mitä uusia haasteita oli noussut vuoden 1992 jälkeen? Syyskuussa 2000 YK:n yleiskokous hyväksyi vuosituhattulistuksen (Millenium Declaration), joka on poliittinen sitoumus ja keskittyy maailmassa valitsemaan epätasa-arvoon ja syviin kehitysongelmiin. Siinä asetettiin kehitystavoitteita, joihin pyritään v 2015 mennessä mm. äärimmäisen köyhyyden poistamiseksi, peruskoulutuksen saamiseksi kaikille, sukupuolten tasa-arvosta maailman terveysongelmiin. Nämä tavoitteet olivat peruslähtökohta Johannesburgin teemoille. Vuosituhattulistus löytyy mm. www.ykliitto.fi/julistus

YK:n pääsihteeri julkaisi joulukuussa 2001 raportin Agenda 21 toimeenpanosta, tämän raportin mukaan Johannesburgin keskeiset haasteet ovat:

- saada globalisaatio edistämään kestävästä kehitystä
- lieventää köyhyyttä ja edistää kestäviä elinkeinoja
- edistää kestäviä tuotanto- ja kulutustapoja; mm. nelinkertaistaa energiatehokkuus seuraavien 20-30 vuoden aikana
- kohentaa terveyttä mm. parantamalla puhtaan veden saatavuutta, sisäilman laatua sekä vähentämällä bensiinin lyijypitoisuutta
- parantaa energian saatavuutta ja energiatehokkuutta: lisäämällä uusiutuvien energiamuotojen käyttöä, kehittää energiatehokasta teknologiaa ja edistää sen käyttöä
- edistää luonnonvarojen kestävästä käyttöä, erityisesti säilyttää luonnon monimuotoisuus
- hallita makean veden tuotantoa ja jakaa vesivaroja nykyistä tasapuolisemmin
- rahoittaa kestävästä kehitystä kehitysmaissa ja siirtää näihin maihin tarvittavaa teknologiaa
- tukea Afrikan kestävästä kehitystä konkreettisin aloittein ja ohjelmin
- kehittää kansainvälisen kestävästä kehityksen hallintoa ja instituutioita

Kehitysmaat pitivät kokouksen keskeisinä rahoituksen ja maailmankaupan kysymyksiä, joista oli sovittu vuoden 2001 marraskuussa maailman kaupapajärjestön kokouksessa Dohassa ja YK:n kehitysrahoituskokouksessa Montereyssa maaliskuussa 2002.

Suomi oli valmistellut toimintaohjelman osaa, jossa pyritään nykyistä kestävämpiin tuotanto ja kulutustapoihin, teema oli yksi Johannesburgin suuria haasteita. Tavoitteena on edistää hyvinvointia sekä kehitys- että teollisuusmaissa ja samalla vähentää ympäristökuormitusta. Haasteellisuutta lisää ihmisoikeus- ja tasa-arvokysymysten yhteydet tuotantoon ja kulutukseen. Toimia tarvitaan kaikilla yhteiskunnan aloilla, energia, maatalous, liikenne, teollisuus ja palvelualat, myös kaikki toimijat niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin olisi saatava mukaan. Valtaisa haaste.

YK:n eri järjestöjen yhteistyönä on valmisteltu viisi teemaraaporttia: vesi, energia, terveys, maatalous ja biodiversiteetti, jotka löytyvät

julkaisuina mm. Johannesburgin kokouksen nettisivuilta
www.johannesburgsummit.org

Local Action Moves the World - Local Government Session 28 -30.8.2002

Yksi virallisista YK:n kokouksen oheistapahtumista oli paikallishallinnon kokous, jonka järjestivät isäntäkaupunkina Johannesburg, SALGA (South African Government Association), UNACLA (United Nations Advisory Committee of Local Authorities), WACLAC (World Association of Cities And Local Authorities Coordination), ja ICLEI (The International Council for Local Environmental Initiatives). Riihimäki on ICLEIN jäsen.

ICLEI valmisti Johannesburgin kokousta monin tavoin keräämällä ja tuottamalla aineistoa paikallishallinnon toimista kestävä kehityksen hyväksi.

Kokouksen tarkoituksena oli käydä läpi paikallishallinnon toimia ja viestiä ne WSSD -kokoukseen, lähtökohtana oli että WSSD-loppuasiakirjoissa paikallishallinnon toiminta jää liian vähälle huomiolle ja kuitenkin lopullinen toimeenpano niin sosiaalisen, taloudellisen kuin ekologisenkin kestävyden näkökulmista jää käytännössä paikallistason harteille.

Kokouksessa hyväksyttiin ns Johannesburg Call ja Local Government Declaration to the Summit on Sustainable Development, jonka WACLACin edustaja vei YK:n kokoukseen. Lisänä kokous hyväksyi luonnoksiin erityisesti Afrikan kaupunkien vaatimat lisäykset koskien konkreettisia toimia mm. kumppanuushankkeissa ja niiden vastuissa.

Kokouksen pääteemoina olivat seitsemässä yleisosoituksessa Local Action moves The World, Local Action for Protecting Global Common Goods, Local Action for Sustainable Communities and Cities, joissa peilattiin paikallista toimintaa kuluneena kymmenenä vuotena ja tulevaisuutta luotaavat, Towards a Decade of Effective Action, Will the Summit have Outcomes? Expectations of Type 2 Implementation Partnerships, It's about our future: the Power of Local Action, sekä Adoption of the Local Government Declaration.

Kaikkiin yleisistuntoihin liittyi useita teemaryhmiä kunakin päivänä, aiheita mm. terveyst, ilmasto, vesi, maaperä ja ravinto sekä paikallistalous ja köyhyys, ekotehokkaat kaupungit, nopean kaupungistumisen hallinta jne. Voimakas painotus kohdistui alikehittyneiden maiden perusongelmiin: veteen, ruokaan, saniteettiongelmiin ja aidsiin, nämä teemat olivat keskeisinä koko Summit kokouksessa.

Kuten Cape Townin apulaiskaupunginjohtaja Belinda Walker asian kuvasi: We have beautiful mountains and a mountain of problems but we can also move mountains. Hän kertoi Cape Townin kestävä kehityksen politiikan tuloksista ilmanlaadun, vesihuollon ja jätehuollon järjestämisessä mutta myös aidsin ja tuberkuloosin hoidossa. Itse osallistuin yleisistuntoihin sekä luonnon monimuotoisuutta sekä, paikallishallintoa ja johtamisjärjestelmiä käsitelleisiin teemaistuntoihin.

Yleisistunnoissa kuultiin esimerkkejä ympäri maailmaa kaupunkien toiminnasta kestävä kehityksen toteuttamiseksi. Local Agenda 21 -ajatus tuntui läpäisseen paikallishallinnon ympäri maailmaa hyvänä

toimintatapana ja ideana kytkeä eri toimijat yhteen, toimien joissakin tapauksessa jopa paikallishallinnon alkuideana. 6400 eri ta-
hoa, 113 maata, 18 kansallista LA 21 kampanjaa! Tätä nykyä Une-
pin (United Nations Environmental Program) johdossa toimiva Klaus
Töpfer, Saksan entinen ympäristöministeri nosti esiin turvalli-
suuskysymykset ja maankäytön eräinä tärkeimpinä kestävän kehityk-
sen edellytyksinä ja näki Local Agenda 21 prosessin jatkumisen ja
kehittymisen isona haasteena.

Kumppanuussopimukset olivat yhden yleisistunnon aihe. Hyvin selkeä
viesti esimerkiksi Afrikan eri valtioiden, monien kaupunkien suun-
nasta oli huoli kansallisen tason ja paikallistason vuoro-
vaikutuksen puutteesta. Monet afrikkalaiset kaupunkien edustajat
vastustivat erityisesti YK:n ajatusta kumppanuussopimusten kytke-
misestä kansallisiin valtion strategioihin, he halusivat tehdä
kumppanuussopimukset suoraan, jotta ne vastaisivat todellisiin
paikallistason ongelmiin, toisivat avun tosi tarpeeseen. Tätä ko-
rosti mm. Johannesburgin kaupunginvaltuutettu Parks Tau, joka
kaikkiaan toi esiin monikeskisyyden, kumppanuuden monia ongelmia
kuten sopimusten epäoikeudenmukaisen jakaantumisen, yhteisten
sääntöjen puutteen/tarpeen jne. Miten toteuttaa YK:n valtiotasolla
solmimia sopimuksia paikallistasolla? Mikä on yritysten etiikka ja
vastuu kumppanuussopimuksissa. Näitä samoja teemoja käsiteltiin
Science Forumin useissa puheenvuoroissa, joihin palaan sen yhtey-
dessä.

Myös hallinnon eri tasojen yhteistyö kangertelelee monissa suunnis-
sa, mm. Japanin edustajana ympäristöministeri Hiroshi Ochi joka
puhui kansallisesta näkökulmasta, kaipasi Japanissa keskushallin-
non ja paikallistason yhteistyötä mm. vaikeassa tehtävässä, kas-
vihuonekaasujen vähentämisessä.

Biodiversiteetti- teemaistunto

Puheenjohtaja johdatti aiheeseen: "Cities Swallow Forests", kau-
pungit nielevät metsiä, tarvitaan tehokkaampaa tapaa käyttää luon-
nonvaroja ja suunnitellummin maapinta-alaa, kestävämpää ruuantuo-
tanta (lähiruoka ja päästöjen hallinta jne.), tarvitaan parem-
paa tietoa ja tutkimusta kaupunkien "metaboliasta"

Tärkeimpiä anteja oli Cape Townin esitys: aiheina mielenkiintoiset
strategiat sekundääri- biodiversiteetti- teemasta. Ajankohtaiseksi
minulle sen teki kaupunki- ja taajamaluonto- ajatukset Riihimäen
seudun EU- tuetuissa ympäristökasvatushankkeissa, Kapkaupungilla
on myös hyvin arvokas, osin endeeminen luonto, jonka suojaaminen
esim matkailun haitoilta on tarpeen. Alien vegetation eli vieras-
lajien torjunta toi mieleen meikäläiset lupiinit ja luontokoulukin
esityksessä nousi esiin.

Lontoon biodiversiteetti strategiaa ja toimintaohjelmaa esiteltiin
myös, hyvin laajapohjaisella tiedeyhteisön ja hallinnon sekä jär-
jestöjen yhteistyöllä luodaan ja säilytetään vihreää ja luon-
noltaan monimuotoista Suur-Lontoota.

(London Biodiversity Action Plan odottaa vielä minulla tutustumis-
taan, olen saanut sen pöydälleni juuri ennen matkaa, koska kuulun
ns EU:n alueelliseen varjokomiteaan biodiversiteettikysymyksissä,
linkki www.london.gov.uk/approot/mayor/strategies/biodiversity)

Tässä istunnossa Suomen puheenvuoron käytti ympäristöministeri
Backman, joka käsitteli puheenvuorossaan lyhyesti paikallistason

merkitystä kestävästä kehityksen työssä ja sai istunnolta terveiset myös YK:n neuvotteluihin.

Kaikkiaan nousi istunnon esityksissä esiin tarve saada suunnitelluun ja maankäyttöön ekologinen näkökulma ja uudenlainen kumppanuus asiantuntijoiden, kansalaisten ja tiedemaailman kesken. Asia josta Suomessa juuri nyt keskustellaan eli teemat paikallistasolla ovat hyvin samankaltaiset maasta ja maanosasta huolimatta. Yhteenvedon voisi listata käsitteet Uusi arvotus, ekosysteemi-palvelut (ilmasto, vesi, raaka-aineet, jätteet jne), kaupunkien rajat ylittävä yhteistyö, ekologinen jalanjälki

Paikallishallinto, hallinta ja kapasiteetin rakennus/kumppanuus (Capacity Building)-teemaistunto

"Kaupunkihallinnon ja johtamisen haaste on tuottaa hyvä elämän laatu käyttäen resursseja kestävästi." "Tarvitaan uudenlaista suunnittelun ja johtamisen moninaisuutta ja integraatiota. Puhutaan talouden, inhimillisten resurssien ja ympäristöhallinnan yhteensovittamisesta."

Ajatukset ja tarpeet ovat jo tuttuja ja niiden toteuttamiseenkin on jo kokeiltu välineitä, joissa yhdennetään luonnonvarojen, tilan ja talouden hallintamalleja.

Erittäin mielenkiintoinen ja innostava ajatus itselleni oli ICLEIn esitys ns Triple Budgeting Framework- mallista, eli yhdistetään nämä kolme pääomaa yhdeksi budjetiksi, puhutaan Local Integrated Resource Management (Yhdennetty resurssien hallinta).

Taustalla on YK:n sosiaali- ja talouskomission v. 2001 julkaisema The Official Local Government Dialogue Paper for The WSSD: Accelerating Sustainable Development: "Local Action Moves the World, jossa IRM nimetään yhdeksi tulevaisuuden avainstrategiaksi, jolla vahvistetaan paikallishallintoa. Lyhyesti on useiden kyse suunnittelu- ja hallintakeinojen yhdyntämisestä ja käytöstä niin taloudellisten, inhimillisten kuin luonnonvarojenkin tehokkaassa käytössä.

Integrated Resource Management antaa paikallishallinnolle mahdollisuuden:

- asettaa pitkän aikajakson tavoitteita ja jotka perustuvat tietoon kaikista eri varannoista (resources)
- kausittaisesti suunnitella, toteuttaa, valvoa, tasapainottaa ja raportoida varantojen todellisesta kulutuksesta
- luoda synergiaetua ja uudenlaista tehokkuutta kun kaikki varannot toimivat yhdessä
- yhdyntää kestävyden käsitteet kaikilla hallinnonosilla/osastoilla/aloilla
- tukea poliitikkoja priorisoinnissa ja paikallisen kestävyden löytämisessä kuten myös ymmärrettävän katsauksen luomisessa käytettävissä oleviin resursseihin

ICLEI esitteli kaksi uutta kumppanuushanketta joista IRM-hanke oli se kiinnostavin ja Riihimäen kannalta aivan erinomainen jatkoajatus liittyen ympäristöjärjestelmään. Pilottihanke on käynnistymässä v. 2003, 2006 rekrytoidaan lisää, tavoitteena 100 kaupunkia IRM-käyttäjää 2010 mennessä. Suomi ja suomalaiset kaupungit eivät ole mukana tällä hetkellä ei vielä UNEP ja ICLEI vetävät hanketta, mukaan olivat kansallisella tasolla lähdeissä Euroopan

komission ympäristöosasto, Kanada, Ruotsi, Uusi-Seelanti, Unkari ja kaupungeja näistä maista ja Baltian kaupunkien Unioni. Ensimmäinen askel viedä asiaa eteenpäin Suomessa on yhteydenotto ympäristöministeriöön ja ICLEIhin.

Toinen esitelty kumppanuusaloite oli nimeltään Environmental Management Capacity Building for Local Governement, joka on globaali koulutus- ja opastusohjelma paikallishallinnon ympäristöhallintajärjestelmien (Environmental Management Systems EMS) toimeenpanemiseksi ja oli alkamassa lokakuun alussa. Se on ICLEIn Kanadan toimiston hanke ja Kanada onkin kansallisella tasolla jo sitoutunut hankkeeseen, samoin UNEP ja UN-HABITAT ja Potchefstroomin yliopisto Etelä-Afrikasta

Science Forum

Tiedefoorumi eli Forum on Science, Technology and Innovation for Sustainable Development oli toinen suuri WSSD rinnakkaistapahtuma, johon osallistuin.

Samanaikaisesti järjestettiin Pretoriassa toinen tiedetapahtuma, Science at the Summit , joka keskittyi Afrikan ongelmiin kuten terveystilanteeseen ja naisten asemaan mm. ja jonka järjestivät Etelä-Afrikan tiedejärjestöt.

Tiedefoorumin tilaisuudet olivat Johannesburgissa, Ubuntu Villagen messualueella jossa oli suuri joukko eri maiden näyttelypaviljonkeja, suuri etelä-afrikkalaisen käsityön ja taiteen näyttely, musiikkiesityksiä, myyntikojuja jne.

Tiedefoorumin järjestivät Etelä-Afrikan tiede- ja teknologia osasto ja ICSU (International Council of Science), TWAS (Third World Academy of Science, WFEO (World Federation of Engeneering Organisations) Euroopan komissio ja myös YK:n eri järjestöt kuten UNEP ja UNESCO.

Tieteen ympärille järjestäytyneitä kansainvälisiä järjestöjä on tosiaan uuvuttava määrä ja niiden status jäi minulle edelleen aika hämäräksi.

Teemat liikkuivat teknologian kestäväen kehityksen innovaatioista, kestäväen kehityksen indikaattoreihin ja indekseihin , bioteknologiaan, ympäristövaikutusten arviointiin , hyvin laajasti. Itse päätin keskittyä kahteen teemaan, tieteen rooliin , yhteistyötartpeisiin ja kumppanuuteen sekä perimätiedon, kansantietämyksen ja tieteellisen tiedon linkitykseen.

Kuuntelin myös mielenkiinnosta session ekomerkinnoistä sekä Rooman klubin ajatuksia 30 vuotta kasvun rajat -kirjan jälkeen.

ICSU oli valmistellut ja julkaissut Johannesburgin valmisteluprosessissa v. 2002 mielenkiintoisen **sarjan julkaisuja Series on Science for Sustainable Development, kaikkiaan 8 julkaisua** eri kestäväen kehityksen teemoista, joista sain osan mukaani ja joihin tutustun vielä tarkemmin jatkossa , tässä pikaluonnehdinnat:

1. raportti on maailman tieteellisten ja teknisten yhteisöjen tammiukuussa 2002 laatima valmistelukannanotto tieteen ja teknologian roolista Rion sitoumuksissa . Tiivistettynä , Riassa hyväksytyn Agenda 21 , 31 luvun mukaisesti , raportissa todetaan, että tieteen teknologian keinot kestäväen kehityksen hyväksi ovat suunnattomat, mutta mahdollisuuksia ei ole käytetty.

Toimivan strategian luomiseksi esitetään periaatteiksi mm. sosiaalisen yhdenvertaisuuden, köyhyyden ja muiden sosiaalisten tarpeiden yhtäaikaista yhdennettyä tarkastelua tieteessä, tekniikassa ja teknologiassa, uudelleen orientaatiota investoinneissa, tieteellisen ja teknologisen kapasiteetin rakentamista ja säilyttämistä kaikkialla, kestävien tuotanto- ja kulutustapojen ja tekniikoiden kehittämistä ja levittämistä sekä vastuullista tiedeyhteisön sitoutumista päätöksentekoprosessiin

2. raportti käsittelee energiaa ja liikennettä

3. raportti on Ruotsin ympäristöministerin vetämän Swedish Environmental Advisory Councilin aikaansaama raportti Joustavuus (Resilience) ja kestävä kehitys jossa tarkastellaan sosio-ekologisia rakenteita ja niiden haavoittuvuutta/kestävyyttä ja riskienhallintaa. Raportti lähtee huolesta että päättäjillä on puutteelliset tiedot ja käsitys ja ymmärrys ekosysteemeistä ja tätä tietoa tarvitaan jotta yhteisöt voivat toimia kestäväällä pohjalla. Tutustumisen arvoinen raportti!

4. raportti käsittelee tiedettä ja perinnetietoutta , niiden linkitystä ja kestäväää kehitystä, raportin on valmistellut UNESCO

5. raportti käsittelee tiedekasvatusta ja 6. bioteknologiaa ja maataloutta, näitä minä kahta en tuonut mukaan

7. raportti käsittelee globaaleja ympäristömuutoksia ja ruuan tuotantoa sekä tieteen roolia tässä

8. raportti on erityisen mielenkiintoinen, sen otsikkona on Making Science for Sustainable Development More Policy Relevant: New Tools for Analysis.

Raportti on kooste UNEP ja SCOPE (Scientific Committee on the Problems on the Environment) järjestämästä workshopista. Raportin mukaan tutkimuksen ja tieteen analyysien on tultava yhä ongelmakeskeisemmiksi, tarvitaan poikkitieteellistä lähestymistapaa kestäväen kehityksen aiheisiin , jotta tiede olisi käyttökelpoisempaa päätöksenteossa (policy)! Haasteellista, mitä se on?

Ominaisuuksina tällaiselle tieteelle ja tutkimukselle ja käyttökelpoiselle tiedolle raportti listaa viisi kohtaa: 1. tiedon oikea ajoitus päätöksentekoprosessissa 2. tiedon on oltava relevanttia, tuottaen dataa ja näkemystä spesifiin päätökseen tai toimintatapaan (policy) 3. tarvitaan käyttökelpoinen tieto, tarkoituksenmukaisella tarkkuustasolla 4. käyttökelpoinen tieto on kustannustehokasta ja 5. tiedon pitäisi olla paikallisesti spesifiä, ja maantieteellisesti ja kulttuurisesti heijastavaa enemmän kuin laajemmalle alueelle yleistettyä.

9. raportti on kooste toukokuussa Mexico Cityssä pidetystä Syntesis- konferenssista, jossa valmisteluprosessin tuloksista sorvattiin konsensus raportti Johannesburgia varten Seuraavina askelina nähdään tavoitteenasettelu, toimintaohjelman laatiminen tieteelle ja teknologialle kestäväää kehitystä palvelemaan, empiirisen perustan luominen paikallisille tarpeille, ydin-konseptin vahvistaminen ja menetelmien kehittäminen, rahoituksen varmistaminen ja kumppanuuden vahvistamisen.

Hyvä yhteenveto on sarjan julkaisema Science and Technology as a Foundation For Sustainable Development, joka on tehty Balin kokousta varten

Toinen materiaalisarja, joka tarttui mukaan oli Opinion 2002, World Summit on Sustainable Development, - sarja jonka ovat julkaisseet IIED (International Institute for Environment and Development) ja RING (= Regional and International Networking Group, maailmanlaajuinen tutkimus - ja poliittisten organisaatioiden liittymä, jäsenenä erityisesti kehitysmaiden organisaatioita joka mantereelta sekä kestävän kehityksen instituutteja Kanadasta, Englannista, tavoitteena saada ruohonjuuritason yhteisöt ja poliittiset päättäjät, tutkimuslaitokset yhteistyöhön ja jakaa ja levittää tietoa etelän ja pohjoisen sekä eri alueiden välillä www.ring-alliance.org)

Sarja on eri tahojen kriittisiä kannanottoja kestävän kehityksen haasteista ja Rion tavoitteiden epäonnistumisesta : mm. tutkimuksen kumppanuushankkeista ja eri toimijatahojen yhteistyön ja sitoutumisen ongelmista, kansainvälisten ympäristösopimusten yhteisvaikutusten tutkimustarpeesta, tieteentekijöiden ja politiikantekijöiden välisestä tiedonkulun puutteesta, kestävän kehityksen strategioiden perustan puutteellisuuksista : irti paikallisesta arkitodellisuudesta, perustutkimus ja seuranta horjuu jne.

Yhteenvetona elokuussa 2002 julkaistiin ns RING Statement, jossa lähtökohtana on pettymys Rion sitoumuksista lipeämiseen ja epäily yhteisestä sitoutumisesta kestävän kehityksen toimintaan. Kestävän kehityksen haaste on palautettava alkuperäiselle raiteelleen: orientointi osallistuvaan toimintaan, ympäristön elintärkeiden systeemien suojeluun, monimuotoisuuden turvaamiseen, köyhyysongelman priorisointi, sitoutuminen sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen, ihmisoikeuksiin jne. Kannanotossa priorisoidaan haasteet Johannesburgille ja kestävän kehityksen jatkotyölle erityisesti:

ensiksikin hallinto: kestävän kehityksen työlle ei tarvita uusia organisaatioita, vaan on vahvistettava tavoitteenasettelua ja tietoisuutta ja resursointia nykyisissä, mm UNEP mainitaan, nykyisten organisaatioiden ja kansalaisyhteiskunnan toimijoiden yhteistyötä on vahvistettava

toisena nostetaan esiin kauppapolitiikka ja eri toimijatahojen kuten WTO, kehitysmaat, yritykset vastuineen, kolmanneksi ilmastonmuutos ja siihen liittyvien sopimusten toimeenpano, paluu Rion ilmastopöytäkirjan fokukseseen, kannanotossa viitataan kitkerästi " maailman suurimman saastuttajan" vaikutukseen estää perimmäinen tavoite eli vähentää ratkaisevasti päästöjä. Neljänneksi nostetaan esiin kestävän kehityksen rahoitus ja rikkaiden maiden vastuu köyhistä. Lopuksi perätään kestävä elämäntapaa ja paikallistason hyvää hallintotapaa.

Tämä materiaali käsiteltiin tiedefoorumin sessiossa **Research Into Action. Research Partnership for Sustainable Development**, jonka IIED ja RING järjestivät.

Tärkeä lähtökohta koko pohdinnalle oli että kestävä kehitys on tietointensiivinen käsite ja prosessi ja etenee vain ymmärryksen ja keino-

jen moninaisuuden kautta. Liian vähän tutkimus linkittyy todelliseen käytäntöön ja toimintapolitiikkaan ja monet valtaa käyttävät tahot eivät haluakaan todellista tutkimusta, Status Quota suositaan, paikalliset eliitit pelkäävät ja estävät muutosta, kuten Steve Bass IIED:stä asian ilmaisi. Hän esitteli Agenda 21 ja WSSD- toimintaohjelman nostamia tutkimustarpeita, joita ovat mm. paikallistason poliittinen oppimisprosessi ja kansainvälisten sopimusten vaikutukset, keinot, ja kriteerit paikallistasolla, kaikkiaan tarvitaan tutkimusta kestävänsä kehityksen tutkimuksen peruskriteereistä, kapasiteetista ja linkeistä politiikkaan ja käytäntöön, ohjeistusta olemassa olevalle tutkimuskapasiteetille niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin, tutkimusyhteistyön ja kumppanuuden arviointimalleja jne

Partnership and Capacity Building istunnossa kuultiin esimerkkejä käytännön esimerkkejä pohjoinen-etelä- kumppanuushankkeista.

Rahoittajien puheenvuoroina aluksi Suezin edustaja kertoi vesi- ja sarnitaatioyhteistyöstä Buenos Airesin ja Casablancan kanssa, hän piti tärkeänä tuen tarjoamista myös sosiaalipolitiikkaan ja sosiaalitieteisiin, ei pelkästään teknisiin tieteesiin. Yhteistyössä on tärkeää tunnistaa erilaiset köyhien olosuhteet ja tarpeet eri maissa, sekä hallinnon toimintatavat. Ylipäättään joskus tekniikka ja vaatimustaso on syytä yksinkertaistaa, jotta edes tyydyttävään perustasaan saadaan ratkaisu.

Toisena esimerkkinä Thames Water - yhtiön edustaja esitteli yhtiön kansainvälistä toimintaa, joka ulottui tiedonsiirrosta, asiantuntijavavusta Etelä-Amerikassa katastrofiapuun Turkin katastrofialueilla. Yhtiö korostaa esityksen mukaan yhteiskuntavavastuuta, ympäristöasioiden hallintaa ja eettisiä periaatteita

Dr E. Castro Oxfordin yliopistosta esiin kumppanuushankkeiden perusongelmat tällä hetkellä joita olivat epätasa-arvo investointivirroissa, hankkeiden hallinta on poliittisen systeemin ja päätöksenteon ulottumattomissa, säätelysysteemia ei ole, paikallisia olosuhteista ja väestöä ei oteta huomioon, korruptio rehottaa. Hän oli kerääntynyt Case-studeja ympäri maailmaa, tietysti erityisesti kiinnitti huomiotani että Suomi mainittiin Case listassa ja nostettiin esiin hyvänä esimerkkinä onnistuneista yhteistyöhankkeista Afrikassa. Tarkemmin ei käynyt ilmi, mitä hankkeet olivat ja ketä osapuolia niissä oli, tutkimus kaikkineen löytynee Oxfordin yliopiston sivuilta.

Ed Quilty, (Chief Scientific Advisor, UK Government) veti tilanetta yhteen :

Kaikkiaan kumppanuushankkeiden nykytilasta todettiin että se on hyvin pohjoisvetoinen, kaivataan lisää yhteistyötä pohjoisen ja etelän yliopistojen kesken, kaivattiin tiede- ja varustetason perustason luomista kehitysmaihin, tarvitaan varmistusta sille että tiede otetaan huomioon toimintapolitiikkaa luotaessa eli poliitikot tarvitsevat tiedettä ja kykyä ymmärtää, on luotava reitit tiedon siirrolle. Maailmanlaajuinen tiedeyhteisö on tärkeä. Tarvittaisiin katsauksia, miten tiede on otettu huomioon toiminnassa. Visiona on että Afrikka voi nopeastikin loikata kumppanuushankkeiden avulla kestävänsä kehityksen tielle, kompastumatta samoihin tyhmyyksiin mitä pohjoisessa on aiemmin tehty.

Linking Traditional and Scientific Knowledge for Sustainable Development- teemaa käsiteltiin laajasti yhden päivän ajan. Perusky-

symys kuuluu, onko esim. alkuperäiskansojen elintavasta, tietämyksestä ja uskomuksista, luontokäsityksestä löydettävää, sovellettavaa, opittavaa, opastavaa niille maapallon alueille ja kulttuurireihin joissa luontosuhde on etääntynyt ja suora kontakti mm. omaan luonnonvaraperustaan on hämärtynyt.

Istunnon mielenkiintoiset esimerkit kertoivat mm. Intiasta ja talonpoikien monsuunituulien ennustustapojen (mm. lintujen käyttäytyminen) empiirisestä case-testauksesta, jota esitteli professori Kanani Gujaratin maatalousyliopistosta ja Norjan Lapin saamelaisien ja Kanadan Inuiittien paikallistiedon käyttämisestä ympäristövaikutusten arvioinnin yhteydessä, josta esitelmöi dr Marie Roue, antropologi Ranskan tieteellisen tutkimuksen keskukselta.

Alkuperäiskansojen perspektiivejä luonnon monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kestävästä kehityksestä lueskelin myös käteeni osuneesta aiheeseen monipuolisesti keskittyvästä, Johannesburgin kokouksta varten kootusta Biodiversity-lehden elokuun numerosta.

Rooman klubin kannanotto

Tiedefoorumin osana yksi mielenkiintoisimmista tilaisuuksista oli No Limits to Knowledge, but Limits to Poverty: Towards a Sustainable Knowledge Society, Rooman klubin järjestämä iltaseminaari, jossa julkistettiin Rooman klubin kannanotto kestävästä kehityksestä ja visio kestävyydestä seuraavalle 50 vuodelle.

www.clubofrome.org.

Ajatuksia esittelivät Dr Raoul Weiler ja Dr Weisecker (Wuppertale instituutista?)

Liikkeelle lähdettiin tämän päivän tilanteesta, joka on kestävämpi kuin koskaan monien mittareiden mukaan: maailman väestön epätasa-arvo kasvaa: maailmassa on 854 miljoonaa lukutaidotonta, heistä 543 miljoonaa on naisia, rikkaiden maiden ekologinen jalanjälki kasvaa, luonnonvarat hupenevat esimerkiksi metsät, kalastuksen perusta jne.

Olisi siirryttävä vihdoin kestävämpään suuntaan eli muuttaa talouden valta ekologisen systeemin vallaksi, määritellä talouskasvu uudelleen ja käyttää talouskasvu köyhyyden ja tasa-arvon hoitoon hyvinvoinnin kasvattamisen sijaan, mikä on omiaan lisäämään epätasa-arvoa ja köyhyyttä. Kun hyvinvoinnin indikaattorit nousevat, ympäristöindikaattorit laskevat.

Globalisaatio itsessään ei tosiaanakaan tue kestävästä kehityksestä, tarvitaan uutta politiikkaa ja demokratian ja kulttuurin uudelleen arviointia, johon kansallisvaltiot eivät kykene.

Rooman klubi peräänkuuluttaa kulttuuri- ja arvoihin toimintansa perustavaa yhteisöä talouden ylivaltaisen aseman sijaan. Demokratiaa ei ole ilman käsitystä globaaleista yhteisistä tärkeistä lähtökohdista kuten ilmakehästä, vedestä, eroosiosta, metsien ja luonnon monimuotoisuuden tilasta. Indikaattoreita on jo kehitetty heidän mukaansa riittämiin, nyt on aika linkittää taloudelliset, ekologiset, sosiaaliset ja kulttuuriset indikaattorit keskenään. Teknologian siunauksellisuuteen puheenvuoroissa uskottiin, uusiutuvat energianlähteet ja materiaalin kierrätys avaintekijöinä, jota kommenttipuheenvuoroissa kritisoiinkin. Uskottiin myös uu-

denlaisen demokratian ja maailmanlaajuisen tietoisuuden mahdollisuuksiin.

Kysymys yleisön joukosta: mitä tiede voi tehdä, jotta politiikkaan saadaan uudet tuulet. Kilpailu ja voitto, nykyiset talouden peruskäsitteet on muutettava? Joku yleisön joukosta oli sitä mieltä että tieteen ja tekniikan kääntäminen tuhoavalta kurssilta on mahdollista vain uudenlaisen vallan käsitteen, sen tiedostamisen, verkostoitumisen ja uusien instituutioiden kautta.

Rooman klubi ehdottaa tietoisuuden lisäämiseksi ja kestävien käytäntöjen levittäjäksi kahta uutta instituutiota:

YK: n yhteyteen olisi perustettava kestävä kehityksen maailman "keskus" (Agency) sekä kestävien yhdyskuntien aikaansaamiseksi tarvittaisiin myös vastaava peruskasvatukselle ja taidoille. Pari hyvää slogania jäi mieleen

"No Limits to Knowledge, but Limits for Poverty", ja "sosialismi kuoli koska se ei antanut hintojen kertoa totuutta, kapitalismi kuolee, koska se ei anna hintojen kertoa ekologista totuutta"

Johtopäätöksiä

Avainsanoiksi nousivat kaikista tilaisuuksista Partnership, Capacity Building eli yhteistyö ja edellytysten luominen. Poliitiikan (käsitettiin nimenomaisesti poliittisena järjestelmänä) ja tieteen vuoropuhelu nykyistä hedelmällisempänä ja poikkitieteellistä yhteistyötä korostavampana pitäisi saada aikaan. Tieteen etiikkaa varmaan käsiteltiin jossain istunnossa tarkemmin kuin niissä joihin osallistuin, sehän heti nousee mieleen kun puhutaan yritysten ja tieteen yhteistyöstä.

Rooman klubin malli indikaattoreiden uudenlaisesta linkityksestä tuntui kelvolta työkalulta, aion perehtyä vihdoin Mips -kirjaan, jota olen kartellut.

Tiedefoorumin materiaaliin haluan paneutua vielä ja mielenkiinnolla seuran suomalaisen tiedeyhteisön reaktioita Johannesburgin jälkeen.

Ja omaan työhöni liittyen uudenlaiset ympäristöhallinnan ajatukset kuten kolmoisbudjetointi ja ekotehokkuusteema jäivät elämään mielenlessä jatkoideointia kaivaten. Molemmisahan olemme Riihimäellä tosi hyvässä vauhdissa ja kehittelemme parhaillaan EU-tuettuja hankkeita teemojen ympärille.

Jälkipuheet

Johannesburgin kokouksen jälkiarviointia on tehty eri toimijoiden suunnasta: kansalaisjärjestöt toivat laajasti julki pettymystään. "Johannesburg jäi kauas tavoitteistaan", otsikoivat mm. kokoukseen osallistuneet suomalaiset kansalaisjärjestöt Dodo ry, Suomen luonnonsuojeluliitto, Suomen WWF, Maan Ystävät ja Luontoliitto tiedotteensa 4.9.2002. Tavoitteet kuten luonnon monimuotoisuuden hupenemisen pysäyttäminen, luonnonvarojen vähenemisen kääntäminen laskuun ja uusiutuvien energiamuotojen edistäminen jäivät vaille määrääntäen tai velvoitteita konkreettisiin, ripeisiin toimiin. Ko-

kouksen tulokset osoittavat että lyhyen aikavälin kansalliset taloudelliset intressit asetetaan yhä globaalien ympäristökysymysten edelle, Juhlapuheiden ja todellisten sitoumusten välinen kuilu on yhä huomattava eikä ympäristöuhkia tältä pohjalta kyetä ratkaisemaan. Myös kansalaisjärjestöjen muodostaman kehitysyhteistyöjärjestön Kepan tiedote 4.9.2002 oli kriittinen kommentoidessaan Johannesburgissa hyväksyttyä toimintaohjelmaa : Liian vähän sitovia päätöksiä . www.kepa.fi/tausta-aineisto/kehytieto/wssd

Ulkoministeriö ja ympäristöministeriö taas otsikoivat loppu-tiedotteensa 4.9.2002 "Johannesburgista tavoitteet kestävästä kehityksestä työlle". Neuvottelutulosta pidetään kohtuullisena: köyhyyden poistamiseen tähtäävä toimenpanosuunnitelma hyväksyttiin, siinä maat sitoutuivat lisäksi luonnonvarojen nykyistä kestävämpään käyttöön, tuotanto- ja kulutustapojen muutoksiin ja globalisaation oikeudenmukaisempaan hallintaan. Suomelle tärkeimpänä saavutuksena pidetään päätöstä tuotanto ja kulutustapojen muutosta koskevan 10 -vuotis puiteohjelman valmistelusta, josta aloitteen oli tehnyt Suomi. Ulkoministeriön nettisivuilta löytyy runsaasti tausta-aineistoa ja kannanottoja Johannesburgin kokouksesta www.formin.fi

ICLEI arvioi 5.9.2002 kokouksen antia ja tuntemuksia ristiriitaisiksi, uusia sitoumuksia tehtiin mutta monet niistä toistivat jo kymmenen vuoden takaisia Rion sitoumuksia. Paikallista- ja -hallinto ja Local Agenda 21 saatiin näkyviin aktiivisena toimijana loppuasiakirjoihin, mikä oli ICLEIN tärkeä tavoite. www.iclei.org sivuilta on luettavissa kokouksen materiaalia

Helsingin Sanomat seurasi kokousta paikanpäällä ja otsikoi Ulkomaan sivunsa 5.9.2002 "Huippukokous pääsi viime hetkellä sopuun yhteisestä julistuksesta". Jutun tietokulmassa kerrottiin lyhyesti tärkeimmät päätökset vesihuollosta, energiasta, naisista/terveydenhuollosta, kaupasta, ilmastonmuutoksesta luonnon monimuotoisuudesta, kalastuksesta ja ihmisoikeuksista ja hallinnosta ja toimittajan kolumni oli otsikoitu Valtiokävivät kauppa, ihmiset kohtasivat. Itse vaihdoin kokousta-ajatuksia ja kortteja mm. korealaisen ympäristötekniikan professorin, saksalaisen Local Agenda toimiston vetäjän, amerikkalaisen ympäristöalan säätiön johtajan, egyptiläisen arkkitehdin, englantilaisen ympäristökasvattajan ja etelä-afrikkalaisen ympäristötekniikan opettajan, intialaisen kansalaisjärjestövetäjän ja meksikolaisen maatalousalan tutkimuslaitoksen tutkijan kanssa. Kannattihan sekin kokea.

